

Running head: Invloed vrienden delinquent gedrag

De Invloed van Vrienden op het Delinquente Gedrag van adolescenten.

Maakt geslacht verschil?

Annemiek Jacobs

Universiteit Utrecht

Sleutelwoorden: delinquentie, adolescenten, vrienden, geslacht.

Thesisbegeleider: Dhr. dr. T. Frijns

Tweede lezer: Mw. drs. J. Liber

Abstract

Looking at possible influences of friends on adolescent delinquent behaviour is important as this behaviour is growing amongst adolescents. (Possible) gender differences and the influence of adolescents friends are the main focus of this study. 145 adolescents participated through questionnaires. Based on the differential association theory, the hypothesis was stated that spending more time with delinquent friends and having more delinquent friends results in more delinquency. A linear regression analyses was used in answering this question. Results indicate that boys show more delinquent behaviour, have more delinquent friends and spent more time with these friends than girls. Adolescents who maintain relationship with much delinquent friends have a higher potential of becoming delinquent themselves. This applies to boys more than to girls. All in all, these findings support the differential association theory.

De invloed van Vrienden op het Delinquent Gedrag van adolescenten.

Maakt geslacht verschil?

De adolescentie is een periode met verhoogd risico op het ontstaan van probleemgedrag, inclusief delinquent gedrag en middelengebruik (Asseltine, 1995). Dit gedrag kan leiden tot een verstoring van de gezonde ontwikkeling (McCord, 1990). Daarnaast blijkt dat het percentage jeugdige delinquenten is in de periode 1985-1996 met een factor van 3,5 toegenomen (Bol et al., 1998). Om deze redenen is het belangrijk te achterhalen welke factoren ervoor zorgen dat een adolescent delicten pleegt (Erickson, Crosnoe, & Dornsbusch, 2000). Vriendschapsrelaties zijn belangrijk voor adolescenten. Ze brengen veel tijd door met hun vrienden, hechten veel waarde aan hun vriendengroep en worden in de adolescentie meer dan in andere levensfasen beïnvloedt door deze vrienden (Haynie & Osgood, 2005).

Adolescenten plegen hun eerste delict vaker samen met mededaders dan alleen en plegen daarna ook vaker delicten samen met anderen; personen die op latere leeftijd (na het 21ste levensjaar) starten doen dat vaker alleen (Elliott & Menard, 1996). Het begrijpen van de invloed van vrienden op het delinquent gedrag van adolescenten is een belangrijk en centraal onderdeel van criminaliteitsonderzoek op dit moment (Haynie, 2001; Haynie & Osgood, 2005). Door veel onderzoekers is vastgesteld dat er een positief verband bestaat tussen het plegen van delicten door jongeren en het onderhouden van vriendschappen met delinquent adolescenten (Asseltine, 1995; Baerveldt, 1990; Hirschi, 1969).

De Differentiële Associatietheorie

Volgens de differentiële associatietheorie wordt delinquent gedrag aangeleerd door interacties met vrienden, vanuit een intieme en persoonlijke vriendengroep (Piquero, Gover, MacDonald & Piquero, 2005; Erickson, Grosnoe & Dornsbusch, 2000). In deze vriendengroep kunnen adolescenten langdurig betrokken zijn in verschillende soorten relaties. In de vriendengroep heersen vooral convergente relaties, dit zijn relaties waarin vrienden

dezelfde doelen nastreven. In relaties die convergeren omdat zij gericht zijn op delinquent gedrag is er sprake van impliciete of directe training van elkaar (Loeber, Slot, & Sergeant, 2001). Zo leren adolescenten volgens de differentiële associatietheorie in de vriendengroep meer positieve definities ten aanzien van wetovertredend gedrag dan negatieve definities. Positieve definities zorgen ervoor dat wetovertredend gedrag wordt goedgekeurd, zoals het stoer vinden van dit gedrag. Negatieve definities zorgen ervoor dat wetovertredend gedrag wordt afgekeurd, zoals het zich schamen voor wetovertredend gedrag. Door blootstelling aan een overvloed van positieve definities leren adolescenten dat wetovertredend gedrag juist is. Zij zullen dit gedrag dan ook vaker vertonen. Omgekeerd geldt ook: wanneer adolescenten meer negatieve definities leren ten aanzien van wetovertredend gedrag, zullen zij dit gedrag niet vaak vertonen (Lissenberg, Ruller, & Swaaningen, 2001).

Daarnaast leren adolescenten volgens de theorie ook de mogelijkheden en technieken voor het plegen van delinquent gedrag, én de neutralisatietechnieken die het later mogelijk maken het delinquent gedrag moreel goed te praten. Deze technieken zijn bijvoorbeeld het ontkennen van verantwoordelijkheid (de ander begon, niet ik) of het bagatelliseren van het delinquente gedrag door te wijzen op de minimale gevolgen van de daad (zoals spreken van 'lenen' of 'proletarisch winkelen' in plaats van stelen). Het wordt op deze manier, volgens de differentiële associatietheorie, makkelijker voor adolescenten om delicten te plegen (Lissenberg, et al., 2001).

Hoe sterker adolescenten gehecht zijn aan delinquente vrienden en hoe meer tijd er met deze vrienden wordt gespendeerd, hoe sterker de relatie tussen vrienden en delinquent gedrag (Giordano, Cernkovich & Pugh, 1986). Adolescenten die veel tijd doorbrengen met hun delinquente vrienden staan meer bloot aan positieve definities en associaties met delinquent gedrag dan adolescenten die minder tijd doorbrengen met hun delinquente vrienden. Adolescenten die veel tijd doorbrengen met hun delinquente vrienden plegen ook

meer delicten. Adolescenten die sterk gehecht zijn aan delinquente vrienden nemen de waarden en normen van deze vrienden over. Deze waarden en normen gaan vaak over delinquent gedrag (Haynie & Osgood, 2005). De relatie tussen vrienden en delinquent gedrag wordt dus sterker wanneer er meer contact is met delinquente vrienden en wanneer er meer sprake van hechting is aan die vrienden.

Sekseverschillen in Delinquentie en Associaties met Delinquente vrienden

Het meeste criminologische onderzoek brengt geen onderscheid aan tussen jongens en meisjes. Vaak worden zelfs alleen de jongens bekeken, omdat jongens het grootste gedeelte van de criminaliteit voor hun rekening nemen. De studies waarin wel onderscheid wordt gemaakt naar sekse, als het gaat over de invloed van vrienden, laten een wisselend beeld zien (Rakt, Weerman & Need, 2005). Over het algemeen concludeert men dat bindingen met delinquente vrienden zowel voor jongens als meisjes van belang zijn. Soms worden er ook subtiele verschillen gevonden, zoals onderstaande studies laten zien.

Jongens geven aan een sterkere band te hebben met delinquente vrienden dan meisjes dat aangeven (Piquero, Gover, MacDonald & Piquero, 2005). Jongens gaan vaker om met delinquente vrienden, waardoor zij meer mogelijkheden aanleren voor het plegen van delinquent gedrag dan meisjes, die minder vaak met delinquente vrienden omgaan. Daarnaast leren jongens die vaker omgaan met delinquente vrienden meer positieve definities ten aanzien van delinquent gedrag dan meisjes. Meisjes gaan meer om met hun eigen 'meisjesgroepje' en komen minder in aanraking met delinquente vrienden. In dit "meisjesgroepje komen delinquente meisjes wel voor, maar in mindere mate dan in een groep jongens (Piquero, Gover, MacDonald & Piquero, 2005). Uit de studie van Fagan en collega's (2007) blijkt dat jongens bijna twee keer zo vaak betrokken zijn bij het plegen van delicten als meisjes. Het was echter onduidelijk waar dit verschil precies vandaan kwam. Wanneer de relatie tussen risico en protectieve factoren werd bekeken, bleek dat jongens meer

risicofactoren hadden dan protectieve factoren in vergelijking met meisjes. Het hebben van veel risicofactoren en weinig protectieve factoren werd tevens gerelateerd aan een grote participatie in delinquentie. De resultaten laten zien dat jongens vaker participeren in zware delicten en dat dit mogelijk veroorzaakt wordt door een combinatie van meer blootstelling aan risicofactoren en een lagere blootstelling aan protectieve factoren.

Wanneer meisjes eerder delinquent gedrag hebben vertoond, zullen zij dit ook vaker doorzetten. Eerder delinquent gedrag kan dus gezien worden als een goede voorspeller voor later delinquent gedrag van meisjes. Bij jongens is het eerdere delinquent gedrag alleen een voorspeller wanneer zij lage morele waarden hebben. Jongens zijn dan een gemakkelijk doelwit; zij hebben immers al lage morele waarden waardoor het plegen van delicten gemakkelijker wordt (Piquero, Gover, MacDonald & Piquero, 2005).

Huidig Onderzoek

In de huidige studie wordt de samenhang van vrienden op het delinquent gedrag van adolescenten onderzocht, en of het geslacht hierbij verschil maakt. Het gaat hierbij om de zogenaamde kleine criminaliteit, zoals vernieling en winkeldiefstal, wat wordt gemeten aan de hand van zelfrapportages. Het doel van deze studie is tweeledig. Ten eerste wordt meer inzicht verschaft in de samenhang tussen delinquent gedrag en het onderhouden van delinquent vriendschappen. Hierbij wordt onderzocht of het hebben van delinquent vrienden en het omgaan met deze vrienden samenhangt met een stijging van eigen delinquentie. De mate van delinquentie van vrienden en het aantal delinquent vrienden wordt hierin meegenomen. Door het onderzoeken van deze samenhang, wordt tevens bekeken hoe groot de invloed van vrienden is op het delinquent gedrag van adolescenten. Ten tweede wordt de vraag beantwoordt of er verschillen zijn tussen jongens en meisjes in de invloed van vrienden op het delinquent gedrag van adolescenten. Door middel van deze studie wordt inzicht verschaft in de verschillen tussen jongens en meisjes wat betreft de invloed van

vrienden op het delinquent gedrag van adolescenten, een gebied waar momenteel een gebrek aan inzicht over bestaat (Warr, 2002).

Met behulp van zelfrapportages voor adolescenten wordt gemeten of zij zich delinquent gedragen, en of dit gebeurt met of zonder vrienden. Daarnaast wordt bekeken of de vrienden van deze adolescenten zelf delinquent zijn. De hoeveelheid tijd die wordt gespendeerd met vrienden is een andere belangrijke indicator, deze geeft aan hoe belangrijk vrienden zijn voor de adolescenten.

Op basis van de differentiële associatietheorie is te verwachten dat de band van een adolescent met vrienden die delicten plegen, zal samenhangen met meer delinquent gedrag van de adolescent zelf. Daarnaast kan vanuit deze theorie verwacht worden dat de mate van omgaan met delinquent vrienden als voorspeller kan gelden voor het eigen delinquent gedrag van de adolescent. Hypothese 1 bestaat dan ook uit twee onderdelen en luidt als volgt;

- 1a) Naarmate een jongere *meer delinquent vrienden* heeft, zal deze zelf meer delicten plegen.
- 1b) Naarmate een jongere *meer omgaat met delinquent vrienden*, zal hij zelf meer delinquent gedrag vertonen.

Er wordt verondersteld dat vrienden voor meisjes een andere rol spelen dan voor jongens. Uit voorgaand onderzoek van onder andere Piquero en collega's (2005) blijkt dat jongens meer met delinquent vrienden omgaan en meer delicten plegen dan meisjes. Hierbij speelt de hoeveelheid tijd die gespendeerd wordt met delinquent vrienden een rol. Dit leidt tot het formuleren van hypothesen 2 en 3.

2. Jongens plegen meer delicten en hebben vrienden die meer delinquent zijn dan de vrienden van meisjes.

3. Vrienden hebben een sterkere invloed op het delinquent gedrag van jongens dan op dat van meisjes.

Ten slotte wordt nagevraagd wie tijdens het plegen van delicten het initiatief toont. Aan de adolescenten die zich crimineel gedragen wordt gevraagd wie overwegend het initiatief hiertoe neemt. Uit de literatuur kwam naar voren dat jongens zich meer delinquent gedragen dan meisjes, en dat meisjes meestal in meisjesgroepen opereren (Piquero, Gover, MacDonald & Piquero, 2005). Hierdoor is het interessant te kijken naar de mogelijke verschillen tussen jongens en meisjes in het initiatief nemen tot het plegen van delicten. Mogelijk nemen jongens over het algemeen meer initiatief tot het plegen van delicten dan meisjes, aangezien zij zich meer delinquent gedragen. De laatste vraag luidt dan ook als volgt;

4. Bestaat er een verschil in het nemen van initiatief tijdens het plegen van delicten tussen jongens en meisjes?

Methode

Deelnemers

De invloed van vrienden op het delinquent gedrag van adolescenten werd onderzocht op een reguliere VMBO school in Nederland. Er zijn 20 middelbare scholen in Noord - Brabant benaderd, waarvan één school wilde meewerken aan het onderzoek. Op deze school zijn 7 derde en vierde klassen onderzocht. In totaal hebben 145 adolescenten meegewerkt aan het onderzoek, waarvan 72 jongens en 73 meisjes. De leeftijd varieerde van 14 tot en met 17 jaar. De gemiddelde leeftijd bedroeg 15 jaar en 3 maanden (*SD* .69). Er waren drie klassen VMBO Theoretische leerweg (VMBO T), drie klassen VMBO Kaderberoepsgerichte leerweg (VMBO Kader) en één klas VMBO basisberoepsgerichte leerweg (VMBO BBL).

Procedure

Er werd een vragenlijst opgesteld met items over het delinquent gedrag van de adolescenten en hun vrienden. Vooraf werden de ouders van de deelnemende leerlingen schriftelijk op de hoogte gesteld van het onderzoek. De vragenlijst werd schriftelijk per klas afgenomen, deelname geschiedde vrijwillig; er werd geen beloning uitgereikt. De vragenlijst

bestond uit een duidelijke instructie, gevolgd door 48 vragen, welke binnen een lesuur werden gemaakt. Tijdens de afname van de vragenlijst bleek dat het voor een aantal adolescenten niet altijd duidelijk was welke vragen ze over mochten slaan. De onderzoekster, welke bij de afname van de vragenlijst aanwezig was, heeft hier een goed en duidelijk antwoord op gegeven.

Instrumenten

Delinquent gedrag. Het delinquente gedrag van de adolescenten werd onderzocht door de vraag te stellen hoe vaak ze een delinquente handeling hadden verricht in het afgelopen jaar, zoals het vernielen of bekladden op straat, zwart rijden, gevochten met en zonder verwonding, gestolen spullen gekocht, een fiets of brommer gestolen, iets kleins of iets groots uit de winkel gestolen en vuurwerk te vroeg afsteken. Hierop konden de adolescenten door middel van een vierpunts-schaal aangeven hoe vaak deze handelingen op hen van toepassing waren. De antwoordmogelijkheden waren: nooit; een tot drie keer; drie tot vijf keer; meer dan vijf keer. Deze vragen werden gebaseerd op de vragenlijst uit het onderzoek van Baerveldt, Rossem en Vermande (2003). Vervolgens werd er een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd op de items die het delinquente gedrag van de adolescenten meten. De Cronbach's alpha voor deze schaal is .73. Er werd een schaal geconstrueerd van de items, door de scores op de items bij elkaar op te tellen.

Invloed van vrienden. De invloed van vrienden werd onderzocht door (1) naar het delinquente gedrag van deze vrienden te vragen, door (2) te vragen hoe vaak jongeren samen met hun vrienden delinquente handelingen hebben verricht (3) door te vragen naar het aantal delinquente vrienden van de adolescenten en tot slot (4) door te vragen hoe vaak de adolescenten omgaan met hun vrienden. Voor het vragen naar het delinquente gedrag van vrienden werd gebruik gemaakt van dezelfde delinquente handelingen als hierboven omschreven met dezelfde antwoordmogelijkheden. Aan de vraag hoe vaak de adolescenten

samen met hun vrienden de betreffende delinquente handeling hadden verricht werd een extra vraag toegevoegd, namelijk; ‘Wie is toen daarmee begonnen?’ De antwoordmogelijkheden waren: Jij; een van jou vrienden/ vriendinnen; allemaal samen. Op deze manier kon bevraagd worden wie initiatief neemt tot het plegen van delicten. Vervolgens werd er een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd op de items die het delinquente gedrag van vrienden meten. De Cronbach’s alpha voor deze schaal is .78. De schaal werd geconstrueerd door de scores op de items bij elkaar op te tellen.. Hierna werd er een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd op de items die het samen plegen van delicten meten. De Cronbach’s alpha voor deze schaal is .82. Vervolgens werd er een schaal geconstrueerd van deze items. De schaal werd geconstrueerd door de scores op de items bij elkaar op te tellen. Er werd tevens een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd op de items die het initiatief nemen meten. De Cronbach’s alpha voor deze schaal is .77. De schaal werd geconstrueerd door de scores op de items bij elkaar op te tellen. Het aantal delinquente vrienden werd gemeten door het vragen naar een aantal. Deze aantallen werden verdeeld in de categorieën; geen (0), weinig (2 of minder), veel (3 tot 6) of zeer veel (6 tot 11). Deze categorieën werden bepaald aan de hand van het bekijken van de ingevulde aantallen, om zo tot een correcte onderverdeling te komen. Ten slotte werd gevraagd hoe vaak adolescenten na schooltijd omgaan met hun vrienden. Dit betrof één vraag, waarop geantwoord kon worden met: nooit/bijna nooit, op 1 of 2 dagen, of op 3 of meer dagen.

Resultaten

Voor een overzicht van de beschrijvende statistieken van bovengenoemde schalen, zie Tabel 1. Deze Tabel geeft onder andere de verschillen in gemiddelden en standaarddeviatie voor jongens en meisjes weer.

Tabel 1

Beschrijvende statistieken voor de schalen delinquentie, delinquentie vrienden, samen delicten plegen, aantal delinquente vrienden en omgang met vrienden.

	Bereik	M (SD)	M (SD) Meisjes	M (SD) Jongens
Delinquentie	0-2.33	0.43 (0.45)	0.28 (0.35)	0.58*(0.49)
Delinquentie vrienden	0-1.44	0.51 (0.34)	0.44 (0.34)	0.58 ** (0.34)
Samen delicten plegen	0-3.00	0.34 (0.46)	0.21 (0.34)	0.47 *(0.54)
Aantal delinquente vrienden	0-4.00	0.62 (0.92)	0.28 (0.58)	0.95* (1.01)
Omgang met vrienden	0-2.00	1.10 (.71)	0.95 (0.71)	1.25* (.71)

Noot: * $p < .01$, ** $p < .05$

Beantwoording hypothese 2; Jongens plegen meer delicten en hebben vrienden die meer delinquent zijn dan de vrienden van meisjes.

Voor het beantwoorden van hypothese 2 werd gebruik gemaakt van een t-toets (eenzijdig). Er kwam naar voren dat jongens; 1) significant meer delicten plegen dan meisjes ($t(127.8)=4.4, p < .01$), 2) vrienden hebben die delinquenter zijn dan de vrienden van meisjes ($t(142.9)=2.4, p < .05$), 3) vaker gezamenlijk delicten plegen dan meisjes ($t(119.4)=3.5, p < .01$), 4) vaker omgaan met hun vrienden dan meisjes ($t(2.78)=2.2, p < .05$) én 5) meer delinquente vrienden te hebben dan meisjes ($t(143)=4.7, p < .01$). Voor een overzicht van deze gegevens, zie Tabel 1.

Samenhang van eigen delinquentie met delinquentie van vrienden en samen delicten plegen

Eigen delinquentie hangt sterk samen met de delinquentie van vrienden ($r = .69$) en het samen plegen van delicten ($r = .83$). Het samen delicten plegen hangt tevens sterk samen met de delinquentie van vrienden ($r = .67$).

Verschillen in leeftijd, klas en opleiding

Om de verschillen in leeftijd te onderzoeken werd bekeken of de leeftijd van de adolescenten en de klas waarin adolescenten zitten verschil maakt in eigen delinquentie, delinquentie vrienden en het samen delicten plegen. Er werd gebruik gemaakt van ANOVA, waarbij leeftijd als covariaat was meegenomen. Zoals te zien in Tabel 2, kwamen er geen significante verschillen in leeftijd naar voren voor eigen delinquentie, delinquentie van vrienden en het samen delicten plegen. Er bleek echter wel sprake van significante verschillen voor eigen delinquentie ($p < .05$), delinquentie vrienden ($p < .05$) en samen delicten plegen ($p < .05$). Na vergelijking van de gemiddelden bleek dat adolescenten uit de derde klas significant meer delicten plegen, meer delinquente vrienden hebben en vaker samen delicten plegen dan adolescenten uit de vierde klas.

Tenslotte werd bekeken of er verschillen waren in delinquentie, delinquentie vrienden en het samen delicten plegen wanneer het gaat om opleiding. Hiervoor werd tevens gebruik gemaakt van ANOVA. Er bleek sprake van significante verschillen in delinquentie en opleiding ($p < .05$) en in samen delicten plegen en opleiding ($p < .05$). Er werd vervolgd met een post hoc toets (LSD), om deze verschillen te bekijken. Hieruit bleek dat voor delinquentie het opleidingsniveau VMBO T significant verschilt met VMBO BBL ($p < .05$) en VMBO Kader ($p < .05$). Voor samen delicten plegen bleek dat alleen de opleidingsniveaus VMBO T en VMBO BBL significant van elkaar verschillen ($p < .05$). Na vergelijking van de gemiddelden bleek dat adolescenten uit het opleidingsniveau VMBO BBL significant meer delicten plegen én vaker samen delicten plegen dan adolescenten uit het opleidingsniveau VMBO T. Tenslotte bleek dat adolescenten uit het opleidingsniveau VMBO Kader significant

meer delicten plegen dan adolescenten uit het opleidingsniveau VMBO T. Voor een overzicht van deze gegevens, zie Tabel 2.

Tabel 2

Resultaten anova's delinquentie, delinquentie vrienden, samen delicten plegen, leeftijd, klas en opleiding

	Leeftijd			Gemiddelde
	F	df	<i>p</i>	
Delinquentie	1.71	1	.21	Nvt
	1.11	1	.41	Nvt
Delinquentie vrienden				
Samen delicten plegen	.31	1	.61	Nvt
	Klas			
	F	df	<i>p</i>	
Delinquentie	9.1	1	.01	Klas 3: .53 Klas 4: .31
Delinquentie vrienden	7.2	1	.01	Klas 3: .43 Klas 4: .23
Samen delicten plegen	5.1	1	.03	Klas 3: .61 Klas 4: .43
	Opleiding			
	F	df	<i>p</i>	
Delinquentie	4	2	.02	VMBO T: .32, BBL: .54, Kader: .60
Delinquentie vrienden	2.4	2	.09	VMBO T: .45, BBL: .54, Kader: .60
Samen delicten plegen	4	2	.03	VMBO T: .24, BBL: .40, Kader: .51

Beantwoording hypothese 1; Aantal delinquente vrienden en omgang met delinquente vrienden in de voorspelling van eigen delinquentie.

Voor het toetsen van hypothese 1a werd gebruik gemaakt van een lineaire regressieanalyse. De afhankelijke variabele was eigen delinquentie. De voorspellers waren het aantal vrienden, het aantal delinquente vrienden en de omgang met deze vrienden. Zoals in Tabel 3 te zien is, bleek dat het aantal delinquente vrienden ($p < .01$) en omgang met vrienden ($p < .05$) kunnen gelden als voorspeller voor eigen delinquentie. Het hebben van veel delinquente vrienden en het veel omgaan met vrienden, voorspelt het plegen van meer delicten bij adolescenten. Er werden geen significante interacties gevonden.

Tabel 3

Resultaten regressieanalyse voorspelling eigen delinquentie uit aantal vrienden, aantal delinquente vrienden en omgang met vrienden.

	B	Beta	R ²
Aantal vrienden	.08	.03	.23
Aantal delinquente vrienden	.40	.37*	
Omgang	.30	.21*	
Vrienden_x_aantal delinquente vrienden	.51	.11	
Vrienden_x_omgang	.11	.01	
Aantal delinquente vrienden_x_omgang	.60	.14	

Noot: * $p < .01$, ** $p < .05$

Voor het beantwoorden van hypothese 1b werd tevens gebruik gemaakt van een lineaire regressieanalyse. De afhankelijke variabele was eigen delinquentie. De voorspellers waren delinquentie van vrienden, omgang met vrienden en het samen delicten plegen. Zoals blijkt uit

Tabel 4 bleek dat delinquentie van vrienden ($p < .01$) en het samen delicten plegen ($p < .01$) als voorspeller van eigen delinquentie kunnen gelden.

Tabel 4

Resultaten regressieanalyse voorspelling eigen delinquentie uit het samen delicten plegen, delinquentie vrienden en omgang met vrienden.

	B	Beta	R ²
Samen delicten plegen	.62	.66**	.73
Delinquentie vrienden	.32	.24**	
Omgang	.01	.03	
Omgang_x_samen delicten plegen	.21	.00	
Delinquentie vrienden_x_samen delicten plegen	-.30	-.21	
Omgang_x_delinquentie vrienden	.12	.11	

Noot: * $p < .01$, ** $p < .05$

Beantwoording Hypothese 3; Vrienden hebben een sterkere invloed op jongens dan op meisjes.

Voor het toetsen van hypothese 3 werd eveneens een lineaire regressieanalyse uitgevoerd. De afhankelijke variabele was eigen delinquentie. De voorspellers waren delinquentie van vrienden, omgang met deze vrienden en sekse. Er bleek, zoals te zien in Tabel 5, dat sekse ($p < .05$) als voorspeller kan gelden voor eigen delinquentie. Tevens bleek dat delinquentie van vrienden ($p < .01$) kan gelden als een voorspeller voor eigen delinquentie. Vervolgens bleek er sprake van een interactie tussen sekse en delinquentie vrienden ($p < .05$). De interactie tussen sekse en delinquentie van vrienden geeft aan dat delinquente vrienden voor jongens als een sterkere voorspeller gelden van voor meisjes. Het bleek dat wanneer jongens en meisjes beide weinig delinquente vrienden hebben, ze evenveel delicten plegen. De samenhang tussen

delinquente vrienden en eigen delinquentie is sterker voor jongens dan voor meisjes. Tevens bleek er sprake van een interactie tussen omgang met vrienden en delinquentie vrienden ($p < .05$). Uit deze interactie bleek dat wanneer adolescenten weinig omgaan met hun vrienden die delicten plegen, zij zelf ook weinig delicten plegen. Wanneer ze echter meer omgaan met hun delinquente vrienden, gaan zij zelf ook meer delicten plegen.

Tabel 5

Resultaten regressieanalyse voorspelling eigen delinquentie uit sekse, omgang en delinquentie vrienden.

	B	Beta	R ²
Sekse	-.08	-.21**	.61
Omgang	-.12	.10	
Delinquentie vrienden	.51	.62*	
Sekse_x_delinquentie vrienden	-.02	-.17**	
Sekse_x_omgang	.11	.01	
Omgang_x_delinquentie vrienden	.31	.16**	

Noot: * $p < .01$, ** $p < .05$

Om na te gaan of sekse, omgang en delinquentie van vrienden ook het samen plegen van delicten kon voorspellen, werd hiervoor tevens een lineaire regressieanalyse uitgevoerd. Uit deze regressieanalyse kwam naar voren dat sekse ($p < .05$) tevens als voorspeller kan gelden voor het samen plegen van delicten. Tevens kwam naar voren dat omgang ($p < .05$) en delinquentie van vrienden ($p < .01$) beiden als voorspeller voor het samen plegen van delicten kunnen gelden, zoals te zien in Tabel 6. Vervolgens bleek er sprake van een interactie tussen sekse en delinquentie van vrienden ($p < .05$) en een interactie tussen omgang en delinquentie

van vrienden ($p < .05$). Uit deze interacties kwam naar voren dat het veel omgaan met delinquente vrienden leidt tot het vaker samen plegen van delicten. Het hebben van delinquente vrienden blijkt tevens sterker samen te hangen met het samen plegen van delicten bij jongens dan bij meisjes.

Tabel 6

Resultaten regressieanalyse voorspelling samen delicten plegen uit sekse, omgang met vrienden en delinquentie van vrienden.

	B	Beta	R ²
Sekse	-.13	-.13**	.55
Omgang	.20	.13**	
Delinquentie vrienden	.71	.62*	
Sekse_x_delinquentie vrienden	-.23	-.15**	
Sekse_x_omgang	.21	.41	
Omgang_x_delinquentie vrienden	.72	.33**	

Noot: * $p < .01$, ** $p < .05$

Beantwoording van de vraag; Bestaat er een verschil in het nemen van initiatief tijdens het plegen van delicten tussen jongens en meisjes?

Voor het beantwoorden van deze vraag werd een lineaire regressieanalyse uitgevoerd. De afhankelijke variabele was initiatief nemen. De voorspellers waren omgang, het samen plegen van delicten, delinquentie van vrienden en sekse. Er bleek, zoals te zien in Tabel 7, dat het samen plegen van delicten als voorspeller kan gelden voor initiatief nemen. Tevens kwam er een interactie tussen delinquentie van vrienden en het samen plegen van delicten naar voren.

Uit deze interactie bleek dat het hebben van sterk delinquente vrienden en het veel samen plegen van delicten samenhangt met een stijging in het nemen van initiatief.

Tabel 7

Resultaten regressieanalyse voorspelling van initiatief nemen uit omgang, samen delicten plegen, sekse en delinquentie van vrienden.

	B	Beta	R ²
Omgang	10.01	.02	.86
Samen delicten plegen	.20	.91**	
Sekse	.20	.04	
Delinquentie van vrienden	1.22	.08	
Sekse_x_omgang	-.10	-.01	
Sekse_x_samen delicten plegen	.80	.10	
Omgang_x_samen delicten plegen	-.20	-.01	
Delinquentie vrienden_x_samen delicten plegen	-4.01	-.17*	
Sekse_x_delinquentie vrienden	-.51	-.03	
Omgang_x_delinquentie vrienden	-.30	-.01	

Noot: * $p < .01$, ** $p < .05$

Discussie

In deze studie is de invloed van vrienden op het delinquente gedrag van adolescenten onderzocht. Dit onderzoek draagt op verschillende manieren bij aan het inzicht in de betekenis van vrienden voor delinquent gedrag onder adolescenten. Ten eerste bevestigt deze studie het gegeven dat voorheen uit de literatuur (Aseltine, 1995; Baerveldt, 1990; Hirschi, 1969) is gebleken; het hebben van delinquente vrienden hangt samen met eigen delinquentie (hypothese 1a). Hierbij komt tevens een sekseverschil naar voren; jongens plegen meer delicten, hebben meer delinquente vrienden en plegen vaker samen met hun vrienden delicten

dan meisjes (hypothese 2). Een mogelijke verklaring hiervoor ligt in het feit dat van meisjes door de omgeving wordt verwacht dat zij niet uit de band springen en zich conventioneel gedragen. Van jongens wordt dit conventionele gedrag veel minder verwacht, omdat zij door de maatschappij bestempeld worden als losbandig en agressief (Liu & Kaplan, 1999). Jongens en meisjes reageren op het oordeel van de omgeving en gedragen zich naar het stereotype beeld dat de omgeving van hen heeft. Meisjes proberen zo min mogelijk gedrag te vertonen dat door de sociale omgeving wordt afgekeurd (Heimer, 1996). Jongens daarentegen hebben minder binding met conventionele waarden en hebben vaker problemen met autoriteitsfiguren zoals de ouders (Liu & Kaplan, 1999). Dit heeft dan ook als gevolg dat jongens zich sneller delinquent zullen gedragen dan meisjes.

Ten tweede blijkt de invloed van delinquente vrienden sterker op jongens dan op meisjes (hypothese 3). Wanneer jongens en meisjes weinig delinquente vrienden hebben, bestaat er voor beiden weinig invloed van deze vrienden op de eigen delinquentie. Wanneer zij echter meer delinquente vrienden hebben blijkt dat jongens meer delicten gaan plegen dan meisjes¹. Meisjes worden dus in mindere mate beïnvloed door hun delinquente vrienden dan jongens.

Daarnaast wordt duidelijk dat het omgaan met delinquente vrienden samenhangt met een stijging in eigen delinquentie (hypothese 1b). Weinig omgang met delinquente vrienden zorgt ervoor dat adolescenten ook weinig delicten plegen, het veel omgaan met delinquente vrienden hangt samen met het plegen van meer delicten, en een stijging in het samen plegen van delicten. Het hebben van delinquente vrienden en het samen delicten plegen hangt tevens samen met een stijging in eigen delinquentie. Een mogelijke oorzaak hiervoor kan gevonden worden in de eerder genoemde differentiële associatietheorie; in de vriendengroep worden meer positieve dan negatieve definitives ten aanzien van wetovertredend gedrag aangeleerd.

---

¹ Het gaat hierbij niet om het *aantal* delinquente vrienden, maar om de mate van delinquentie van vrienden.

Door blootstelling aan een overvloed van positieve definities leren adolescenten dat wetovertredend gedrag juist is. Wanneer adolescenten meer omgaan met hun delinquente vrienden, staan zij logischerwijs ook meer bloot aan positieve definities ten aanzien van delinquent gedrag, en zullen zij dit gedrag dus vaker laten zien (Piquero, Gover, MacDonald & Piquero, 2005)

Er zijn in deze studie geen verschillen tussen jongens en meisjes gevonden in het nemen van initiatief tijdens het plegen van delicten. Er komt echter wel naar voren dat het hebben van sterk delinquente vrienden en het veel samen plegen van delicten samenhangt met een stijging in het nemen van initiatief. Het plegen van delicten gebeurt vaak in groepsverband, waarbij iemand het initiatief moet nemen. De groepsverklaring, beschreven door Looije en collega's (2004), laat zien dat de groep invloed heeft op de individuele daders binnen deze delinquente groep. Groepsleden ontvangen beloningen of conformeren zich aan groepsdruk of groepsdwang. Hierbij ligt het initiatief bij de 'hogere personen' in de groep, maar wordt het delict gepleegd door de persoon lager in rang.

Deze studie laat tevens een verschil in delinquent gedrag zien naar opleidingsniveau. Adolescenten uit het schooltype VMBO BBL en VMBO Kader plegen meer delicten dan adolescenten uit het schooltype VMBO T. Het intelligentieniveau van adolescenten uit dit schooltype ligt over het algemeen hoger. Uit onderzoek blijkt dat delinquenten met een laag IQ sneller worden opgepakt dan delinquenten met een hoger IQ. Adolescenten met een laag IQ worden door de politie dan ook vaker gekenmerkt als delinquent (Lynam, Moffit & Stouthamer-Loeber, 1993). Uit de studie van Moffit en Silva (1988) blijkt echter dat beide groepen delinquenten (met een laag IQ en een hoger IQ) evenveel delicten plegen. Het intelligentieniveau kan dus niet als een verklaring worden gezien voor het verschil in delinquentie voor de opleidingsniveaus. Het blijft tot dusver onduidelijk waar dit verschil vandaan komt.

Daarnaast kwam naar voren dat adolescenten uit de derde klas meer delicten plegen, meer delinquente vrienden hebben en vaker samen delicten plegen dan adolescenten uit de vierde klas. Dit gegeven suggereert dat het plegen van delicten een uiting is van het zoeken naar grenzen en het verleggen van grenzen, wat plaatsvindt in de puberteit. Naarmate adolescenten ouder worden neemt het grensoverschrijdend gedrag af en volgroeien zij tot volwassenen (Duncan et al., 2000). Mogelijk is het plegen van delicten door adolescenten uit de derde klas voornamelijk ‘uitprobeergedrag’ en stoppen de meeste adolescenten met het plegen van delicten wanneer zij ouder worden (Loeber, Farrington & Waschbusch, 1998). Slechts een klein aantal adolescenten gaat door met het plegen van delicten wanneer hij/ zij de volwassen leeftijd bereikt en vormt daarmee ‘de harde kern’ (Loeber, Slot & Sergeant, 2001). Tevens blijkt dat adolescenten meer delicten plegen in de vroege en midden adolescentie, en hebben zij de neiging minder delicten te plegen vanaf 16 jarige leeftijd (Duncan et al., 2000; Windle, 2000). Adolescenten uit de derde klas van het VMBO zijn over het algemeen 14 of 15 jaar oud, adolescenten uit de vierde klas zijn over het algemeen 15 of 16 jaar oud. Dit kan dus een verklaring zijn voor de verschillen in delicten plegen, delinquente vrienden hebben en het samen delicten plegen tussen klas 3 en 4. Opmerkelijk is echter het gegeven dat er in deze studie geen leeftijdseffecten zijn gevonden.

De differentiële associatietheorie krijgt bevestiging in deze studie. Dit biedt de mogelijkheid om de bevindingen te impliceren in de praktijk. Het terugdringen van de jeugdcriminaliteit is een populair onderwerp op de politieke agenda op dit moment. Uit deze studie komt naar voren dat vrienden invloed hebben op het delinquente gedrag van adolescenten. Deze invloed blijkt anders voor jongens dan voor meisjes. Er moet echter rekening gehouden worden met het feit dat de invloed van vrienden op zichzelf niet alléén bepalend is voor het delinquente gedrag van adolescenten. De mening van ouders over delinquent gedrag kan tevens van invloed zijn op het delinquente gedrag van de adolescent.

Ouders keuren delinquent gedrag (over het algemeen) af. Wanneer adolescenten meer gehecht zijn aan hun ouders dan aan de vriendengroep zullen zij zich minder vaak delinquent gedragen (Heimer, 1996). Voor het bewerkstelligen van een reductie in jeugdcriminaliteit toont het van belang dat interventies zich niet zozeer richten op de adolescent, maar dat de omgeving (ouders, vrienden en school) hier tevens een belangrijke rol in krijgt. Hoe vaker een adolescent negatieve definities aanleert ten aanzien van delinquent gedrag, hoe groter de kans dat het delinquente gedrag afneemt. Door deze negatieve definities in verschillende levensdomeinen van de adolescent terug te laten keren, wordt ervoor gezorgd dat hij/zij hier veelvuldig mee in aanraking komt. Er wordt dan ook een aanbeveling gedaan voor vervolgonderzoek naar de invloed van bijvoorbeeld ouders, familie en school ten opzichte van vrienden. Hierdoor kan onderzocht worden hoe de verschillende invloeden zich van elkaar verhouden en welk domein de sterkste invloed op het delinquente gedrag van adolescenten heeft. Wanneer dit duidelijk is, kunnen praktische interventies zich ten eerste richten op het domein met de sterkste invloed. Als blijkt dat de school het invloedrijkste domein is, dan kunnen interventies zich hierop richten. Uit de literatuur komt naar voren dat jongens die falen op school sneller in de criminaliteit belanden dan jongens die succes boeken op school (Hirschi, 1969). Dit onderstreept het belang van het zoeken naar passend onderwijs voor elke adolescent. Interventies kunnen gericht zijn op het omschrijven van gerichte leerdoelen voor elke adolescent ten aanzien van het onderwijs. Een leerdoel is gericht op een goede beheersing van de stof. Leerdoelen worden helder omschreven en samen met de adolescent opgesteld (Wolters, 2004). Op deze manier zorgen leerdoelen ervoor dat de motivatie van een adolescent om bezig te zijn aan een taak, verhoogd wordt. Het wordt immers duidelijk wat er van de adolescent verwacht wordt (Pintrich & Schunk, 2002). Het gebruik van leerdoelen in interventies kan er dus aan bijdragen dat adolescenten gemotiveerd raken voor school, en motivatie kan schooluitval voorkomen (Wolters, 2004). Als blijkt dat vrienden de sterkste

invloed op het delinquente gedrag van adolescenten hebben, dan kunnen interventies op hen gericht worden. Gedacht kan worden aan een groepsinterventie, waarbij voornamelijk de nadelen van het wetovertredend gedrag besproken worden. Het toont van belang dat interventies naast elkaar ingezet kunnen worden, dus zowel op het domein van school, vrienden en ouders.

Tot slot wil ik wijzen op de beperkingen van deze studie. De belangrijkste beperking is dat deze studie cross-sectioneel is. Dit betekent dat er gemeten is op één bepaald moment, hierdoor kunnen geen conclusies met betrekking tot causaliteit getrokken worden. Een aanbeveling voor vervolgonderzoek luidt dan ook het uitvoeren van longitudinaal onderzoek naar dit onderwerp, omdat op die manier uitspraken over causaliteit gedaan kunnen worden. Daarnaast betroffen de onderzoeksobjecten VMBO-scholieren uit een reguliere school voor VMBO onderwijs uit de regio Zeeland. Hoewel de data geschikt waren voor het onderzoek, betreft het geen volledig representatieve steekproef voor de gehele jeugd in Nederland. Het is mogelijk dat verbanden voor adolescenten van andere schoolniveau's of uit andere regio's anders liggen. Er zijn echter geen redenen om aan te nemen dat de factoren die in dit onderzoek als belangrijk naar voren zijn gekomen, bij adolescenten buiten de regio Zeeland en het VMBO niet belangrijk zouden zijn.

Tevens kan een kanttekening geplaatst worden bij het gebruik van zelfrapportages waarmee de data over delinquent gedrag zijn verzameld. Aangezien er niet achterhaald kon worden in hoeverre de opgegeven delicten daadwerkelijk gepleegd zijn, is het onduidelijk of dat er sprake was van een onderschatting danwel overschatting van het werkelijk gepleegde aantal en soort delicten. Het gebruik van zelfrapportages is bij criminologisch onderzoek populair (Junger-Tas, 1999), maar zal over het algemeen de daadwerkelijke omvang van jeugdcriminaliteit onderschatten omdat adolescenten geneigd zijn sociaal wenselijke antwoorden te geven. Het vermoeden is dus dat de gevonden voorspellingen sterker zouden

zijn wanneer er sprake was van een volledig betrouwbare meting van de aard en hoeveelheid gepleegde delicten (bijvoorbeeld door het gebruik van gegevens van justitie).

Deze studie heeft inzicht gebracht in de invloed van vrienden op het delinquent gedrag van adolescenten. Het blijkt dat jongens sterker beïnvloedt worden door hun delinquent vrienden dan meisjes. Daarnaast plegen jongens meer delicten, hebben ze meer vrienden die sterk delinquent zijn en gaan zij meer om met deze vrienden. De differentiële associatietheorie krijgt dus steun door de uitkomsten van deze studie.

Literatuurlijst

- Aseltine, R. (1995). A reconsideration of paternal and peer influences on adolescent deviance. *Journal of Health and Social Behavior*, 36, 103-121.
- Baerveldt, C. (1990). *De school: broedplaats of broeinest?* Arnhem: Gouda Quint.
- Baerveldt, C., Van Rossem, R. & Vermande, M. (2003). Pupils' delinquency and their social networks. A test of some network assumptions of the ability and inability models of delinquency. *The Netherlands Journal of Social Science*, 39, 107-125.
- Bol, M.W., Terlouw, G.J., Bles, L.W. & Verwers, C. (1998). *Jong en gewelddadig. Ontwikkeling en achtergronden van de geweldscriminaliteit onder jeugdigen*. Den Haag: Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum.
- Duncan, S. C., Duncan, T. E. & Strycker, L. A. (2000). Risk and protective factors influencing adolescents problem behavior: A multivariate latent growth curve analysis. *Annals of Behavioral Medicine*, 22, 103-109.
- Elliot, D.S. & Menard, S. (1996). Delinquent friends and delinquent behavior: Temporal and developmental patterns. In: J.D. Hawkins. *Delinquency and crime: Current theories* (pp. 28-67). Cambridge: Cambridge University press
- Erickson, K. G., Crosnoe, R. & Dornbusch, S. M. (2000). A social proces model of adolescent deviance: Combining social control and differential association perspectives. *Journal of Youth and Adolescence*, 29,(4), 395-425.
- Fagan, A. A., Horn, van, M. L., Hawkins, D.J. & Arthur, M.W. (2007). Gender similarities and differences in the association between risk and protective factors and self-reported serious delinquency. *Prevention Research*, 8, 115-124.
- Giordano, P., Cernkovich, S. & Pugh, M. (1986). Friendships and delinquency. *The American Journal of Sociology*, 91, 1170-1202.

- Haynie, L.D. (2001). Delinquent peers revisited: Does network structure matter? *The American Journal of Sociology*, 104, (4), 1013-1057.
- Haynie, L.D. & Osgood, D.W. (2005) Reconsidering peers and delinquency: How do peers matter? *Social Forces*, 84, (2), 1109-1129.
- Heimer, K. (1996). Gender, interaction and delinquency: Testing a theory of differential social control. *Social Psychology Quarterly*, 59,(1), 39-61.
- Hirschi, T. (1969). *Cases of Delinquency*. Berkely: University of California Press.
- Junger-Tas, J. (1999). De Self-report enquête: toen en nu. *Tijdschrift voor Criminologie*, 91, 182-185.
- Lissenberg, E., Ruller, van, S. & Swaaningen, van, R. (red.) *Tegen de regels IV Een inleiding in de criminologie*, Nijmegen: Ars aequi libri.
- Liu, X. & Kaplan, H.B. (1999). Explaining the gender difference in adolescent delinquent behavior: A longitudinal test of mediating mechanisms. *Criminology*, 37, 195-216.
- Loeber, R. & Farrington, D.P. (1998). Never too early, never too late: Risk factors and succesful interventions for serious and violent juvenile offenders. *Studies on Crime and Crime Prevention*, 7, 7- 30.
- Loeber, R., Slot, N. W. & Sergeant, J. A. (2001). *Ernstige en gewelddadige jeugddelinquentie. Omvang, oorzaken en interventies*. Houten/ Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Looije, D., Bijleveld, C., Weerman, F. & Hendriks, J. (2004). Gedwongen seks als groepsactiviteit: een dossierstudie naar groepszedendelicten. *Tijdschrift voor seksuologie*, 28, 183-196.
- Lynam, D., Moffit, T. & Stouthamer- Loeber, M. (1993). Explaining the relation between IQ and delinquency: Class, race, test motivation, school failure or self-control? *Journal of Abnormal Psychology*, 2, 187-196.

- McCord, J. (1990). Problem behaviors. In Feldman, S. & Elliot, G. (eds), *At the Threshold*. Harvard University Press, Cambridge, MA.
- Moffitt, T. E. & Silva, P. A. (1988). IQ and delinquency: A direct test of the differential detection hypothesis. *Journal of Abnormal Psychology, 97*, 330- 333.
- Pintrich, P. R. & Schunk, D. H. (2002). *Motivation in Education. Theory, research and applications. 2nd edition*. Upper Saddle River: Merrill Prentice Hall.
- Piquero, N.L., Gover, G.A., MacDonald, M.J. & Piquero, A.R. (2005) The influence of delinquent peers on delinquency. Does gender matter? *Youth & Society, 36*, (3), 251-275.
- Rakt, van de, M., Weerman, F. & Need, A. (2005). Delinquent gedrag van jongens en meisjes. Het (anti)sociale kapitaal van vriendschapsrelaties. *Mens en maatschappij, 80*, 328-350.
- Warr, M. (2002). *Comparisons in crime. The social aspects of criminal conduct*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Windle, M. (2000). A latent growth curve model of delinquent activity among adolescents. *Applied Developmental Science, 4*, 193- 207.
- Wolters, C. A. (2004). Advancing achievement goal theory: Using goal structures and goal orientations to predict students' motivation, cognition, and achievement. *Journal of Educational Psychology, 98*, 236-250.